

Kitaabka Daanyeel - Tirada Shan

Toddobaatan Sano

Jeff Pippenger

2023-11-29

Yehooyaaqiim wuxuu ahaa kii ugu horreeyey saddexdii boqor ee ugu dambeysay ee Yahuudah, oo markii uu reer Baabuloon ka adkaadayna toddobaatankii sannadood ee addoonsiga boqortooyada koonfureed ayaa bilaabmay. Toddobaatankaas sannadood waxay tilmaamayaan muddadii ay Baabuloon, oo ahayd boqortooyadii ugu horraysay ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, ay xukumi lahayd. Ishacyaah cutubka labaaatan iyo saddexaad, dhilladii Turos waxaa la illoobi lahaa toddobaatan sannadood oo astaan ah kuwaas oo si nebiyeed loogu aqoonsaday inay yihiin maalmihii hal boqor. Wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah boqor waa boqortooyo, oo maalmihii boqortooyada keliya ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah ee gaadhay toddobaatan sannadoodna waxay ahayd Baabuloon.

Intii ay taariikhdaasu socotay, dhilladii Turos oo matasha baabanimada waa la illoobi lahaa. Dhammaadka toddobaatanka sannadood ee astaanta ah, iyada waa la soo xusuusan lahaa, wayna bixi lahayd oo sinaysi la geli lahayd boqortooyooyinka dunida oo dhan. Sinaysiga ruuxiga ahi waa xidhiidhka sharci-darrada ah ee ka dhasha isku-darka kaniisadda iyo dawladnimada. Dhammaadka toddobaatanka sannadood ee astaanta ah, baabanimadu waxay geli lahayd xidhiidh ay la yeelato Qaramada Midoobay, taas oo ay matalayaan boqorrada oo dhan ee dhillada Turos la sinaysato dhammaadka toddobaatanka sannadood ee astaanta ah. Boqortooyada talisa muddada toddobaatanka sannadood ee astaanta ahi waa Maraykanka, bahalka dhulka ka soo baxa ee leh laba gees.

Daaniyeel cutubyadiisa kow ilaa shan waxay qeexayaan taariikhda toddobaatanka sannadood ee Baabuloon, sidaas darteedna cutubyadaasu waxay matalaan taariikhda labada gees ee bahalka dhulka. Cutubyada afraad iyo shanaad waxay aqoonsadaan boqorradii ugu horreeyey iyo kuwii ugu dambeeyey ee Baabuloon, labadaa cutubna waxay si wadajir ah u aqoonsadaan taariikhda bahalka dhulka iyo labadiisa gees. Xukunka labada gees, iyo bahalka dhulka laftiisa, waxaa lagu metelay xukunka boqorkii ugu horreeyey iyo boqorkii ugu dambeeyey. Xukunkii Nebukadneasar wuxuu ahaa masaafurin “toddoba goor,” intii uu u noolaa sidii bahal duurjoog ah laba kun iyo shan boqol iyo labaaatan maalmood isagoo caws iyo sayax ku jiray. Xukunkii Belshaasarna waxaa lagu qoray derbiga, waxaana lala simay tirada laba kun iyo shan boqol iyo labaaatan, taas oo sidaas ku aqoonsanaysa in xukunka bahalka dhulka iyo labadiisa gees lagu metelay “toddobada goor” ee Laawiyyintii lix iyo labaaatan. Tani waxay ku dhisan tahay markhaatifurka laba boqor, labada markhaatina waxay matalaan kii ugu horreeyey iyo kii ugu dambeeyey.

“Todobada wakhti” waa dhagaxa turunturoodka u ah Adventism-ka, sidaas darteedna lama garan karo, in kastoo uu si cad halkaas uga yaallo—kuwa doonaya inay arkaan mooyaane. Waa astaanta xukunka qaran (Baabuloon) oo toddobaatan sannadood talinaysay, waana astaanta xukunka boqortooyada oo toddobaatan sannadood oo astaan ah talinaysa. Markii William Miller soo

bandhigay fahamkiisii ku saabsanaa “todobada wakhti” ee Laawiyiintii labaan iyo lix, wuxuu adeegsaday Nebukhadnesar afartii boqol iyo labaatanaad iyo laba kun oo maalmood ee uu xayawaan ahaan ugu noolaa Daanyeel cutubka afraad sidii mid ka mid ah markhaatiyaasha nebiyadeed ee lagu taageerayo “todobada wakhti” ee Laawiyiintii labaan iyo lix. “Todobada wakhti” waa labadaba dhagaxa aasaaska iyo dhagaxa sare ee Sekaryaah cutubka afraad. Ciise, Sister White, Ishacyaah iyo Butros waxay ku aqoonsadaan inuu yahay dhagaxii noqda madaxa geeska. Waa caqiidada taajjaka u ah waxsii-sheegyada Kitaabka Quduuska ah, in kastoo ay asal ahaan ka qarsoon tahay kuwa qirta inay yihiin rasuullada malaa’igta saddexaad.

Markaan bilowno inaan ka fiirsanno lixda cutub ee ugu horreeya ee kitaabka Daanyeel, waxaa muhiim ah in la garto in isla bilowgiiba “todobada wakhti” la aqoonsaday. Markii Yehooyaaqiim ay Baabuloon ridday, maxaabiistii toddobaatanka sannadood ahayd way bilaabatay. Kitaabka Taariikhdu wuxuu sharxayaa sababta toddobaatan sannadood maxaabiis ahaan loogu kaxeeyey.

Sidqiyaahna markuu boqor noqday wuxuu jiray kow iyo labaan sannadood, wuxuuna Yerusaaalem ku boqor ahaa kow iyo toban sannadood. Oo wuxuu sameeyey wixii shar ku ahaa indhaha Rabbiga Ilaahiisa hortiisa, mana uu is-hoosaysiin Yeremyaah nebigii afka Rabbiga wax kaga hadlayay hortiisa. Oo weliba wuxuu ku caasiyoobay Boqor Nebukadnesar, kii ku dhaariyey Ilaah; laakiinse qoortiisuu adkeeyey, qalbigiisiina wuu qallafsiyey si uusan ugu soo noqon Rabbiga ah Ilaaha reer binu Israa’iil. Oo weliba kulli madaxdii wadaaddada iyo dadkiiba aad bay u xadgudbeen, iyagoo raacaya waxyaalihii karaahiyada badnaa oo dhan ee quruumaha; oo waxay nijaaseeyeen gurigii Rabbiga ee uu Yerusaaalem quduus kaga dhigay. Oo Rabbiga Ilaahii awowayaashood farriin buu ugu soo diray gacanta rasuulladiisa, isagoo aroor hore kici jiray oo diraya; maxaa yeelay, wuxuu u naxariistay dadkiisa iyo hoygiisaba. Laakiinse iyagu waxay ku jeesjeeseen rasuulladii Ilaah, oo erayadiisiina way quudhsadeen, nebiyadiisiina way caayeen, ilaa cadhadii Rabbigu ay dadkiisa ku kacday, si aan daawo loo helin. Sidaas daraaddeedna wuxuu korkooda keenay boqorkii reer Kaldaiin, kaasoo dhallinyaradoodii seef ku laayay gurigii quduusnimadooda, oo aan u tudhin nin dhallinyaro ah ama gabadh, oday ama kii gabow la fooraray; dhammaantoodna gacantiisuu geliyey. Oo weelashii guriga Ilaah oo dhan, kuwa waaweyn iyo kuwa yaryarba, iyo khasnadihii guriga Rabbiga, iyo khasnadihii boqorka iyo amiirradiisaba, kuwaas oo dhan wuxuu geeyey Baabuloon. Oo waxay gubeen gurigii Ilaah, derbigii Yerusaaalemna way dumiyeen, daarihii ku dhex yiillay oo dhanna dab bay ku gubeen, oo weelashiisii quruxda badnaa oo dhanna way baabbi’iyeen. Oo kuwii seefta ka baxsaday wuxuu maxaabiis ahaan ugu kaxaystay Baabuloon, halkaas oo ay isaga iyo wiilashiisaba addoommo ugu ahaayeen ilaa boqortooyadii Faaris ay xukunka qabatay; si loo oofiyo eraygii Rabbiga ee Yeremyaah afkiisa kaga yimid, ilaa dalku ka nastay sabsiyadiisii; waayo, intii uu baabba’naa oo madhnaa oo dhan sabti buu xajistay, si loo dhammeeyo toddobaatan sannadood. Haddaba sannaddii kowaad oo Kuuros boqorkii Faaris ahayd, in eraygii Rabbiga ee Yeremyaah afkiisa lagu hadlay uu rumoobo aawadeed, Rabbigu wuxuu kiciyey ruuxii Kuuros boqorkii Faaris, sidaas daraaddeedna boqortooyadiisii oo dhan ayuu naadi ka dhex yeedsiiyey, qoraalna wuu ku bixiyey, isagoo leh, Boqor Kuuros oo reer Faaris wuxuu leeyahay, Boqortooyooyinka dunida oo dhan Rabbiga ah Ilaaha samadu waa i siiyey; oo isagaa igu amray inaan Yerusaaalem oo dalka Yahuudah ku taal guri ugu dhiso. Bal yaa idinka mid ah oo dadkiisa ka wada tirsan? Rabbiga Ilaahiisu ha la jiro, oo ha

kaco. 2 Taariikhdi 36:11–23.

Toddobaatanka toddobaatanka ee addoonsiga ku jiray waxay ahaayeen inay rumoobaan eraygii Yeremyaah, “ila dalku ku raaxaystay sabtiyadiisii; intii uu cidla ahaan jifay ayuu sabti xajistay.” Waxaa jira hal meel oo keliya oo ku jirta Erayga Ilaah, marka laga reebo aayadda ku jirta Taariikhdi aannu soo xiganayno, oo tilmaamaysa in dalku “ku raaxaystay” sabtiyadiisii. Meeshaasu waxay ku taal Laawiyiintii cutubyada shan iyo labaatan iyo lix iyo labaatan. Cutubka shan iyo labaatanada wuxuu bixiyaa amarka ku saabsan sida loo oggolaado in dalku ku raaxaysto nasashadiisa sabtida, cutubka lix iyo labaatanada wuxuu qeexayaa habaaridda “toddoba jeer” haddii aan la raacin tilmaamahaas axdiga.

Masiirkii Yehooyaaqiim wuxuu calaamadeeyey bilowgii maxaabiisnimada, taas oo ka mid ah waxa Daanyeel cutubka sagaalaad ugu yeedhay “habaarka” iyo “dhaarta” Muuse. Daanyeel wuxuu gartay habaarka “toddobada jeer,” waayo cutubka sagaalaad ayuu ka marag kacayaa in ay ahayd daraasaddiisii waxsii sheegiddii toddobaatanka sannadood ee Yeremyaah taas oo uu ku fahmay tirada sannadaha ay dadka Ilaah addoonsi ugu jiri lahaayeen Baabuloon.

Sannaddii ugu horraysay ee boqornimadiisa aniga Daanyeel waxaan kitaabbadii ka gartay tirada sannadaha uu Erayga Rabbigu uga yimid nebigii Yeremyaah, inuu toddobaatan sannadood ku dhammaystiri doono baabba’a Yeruusaalem. Daanyeel 9:2.

Daanyeel wuxuu toddobaatankii sannadood ku gartay “kutubta,” mana ahayn oo keliya kitaabka Yeremyaah. Kitaabka kale ee uu gartayna wuxuu ahaa qoraalladii Muuse, waayo ducadiisa dhexdeeda ayuu ku caddeeyaa in “habaarka” toddobaatanka sannadood ee addoonsigu uu ahaa “dhaartii” Muuse. Erayga ku jira Daanyeel cutubka sagaalaad, oo loo turjumay “dhaar,” waa isla erayga lagu turjumay “toddoba jeer” ee Laawiyiintii lix iyo labaatan. Maxaabiistii Yahuudah ee Baabuloon ku joogtay toddobaatan sannadood waxay ahayd rumoobidda habaarka “toddobada jeer,” in kasta oo fiqiga casriga ahi wax kasta oo uu ku doodi karo. Waxay u caddahay sida cadceedda, laakiin keliya haddii aad diyaar u tahay inaad aragto.

Markaasaa Rabbigu Muuse kula hadlay Buur Siinay, isagoo leh, La hadal reer binu Israa’iil, oo waxaad ku tidhaahdaa, Markaad gashaan dalkii aan idin siinayo, dalku ha u dhawro sabti Rabbiga. Lix sannadood beertaada beer, lix sannadoodna canabkaaga jarjar, oo midhihiisana soo ururi; laakiinse sannadda toddobaad dalku ha lahaado sabti nasasho ah, sabti Rabbiga loo leeyahay; beertaada ha beerin, canabkaagana ha jarjarin. Wixii goosashadaada ka soo baxa iskii ha goosan, canabkana geedkaaga aan la hagaajin ha ka gurin; waayo, waa sannad nasasho u ah dalka. Oo sabtida dalku waxay idiin noqon doontaa cunto; adiga, addoonkaaga, addoonaddaada, midiidinkaaga la kiraystay, iyo shisheeyaha kula degganba, iyo weliba xoolahaaga iyo dugaagga dalkaaga jooga; waxa ka soo baxa oo dhammuna cunto ha u noqdeen. Oo waa inaad isu tirisaa toddoba sabtiyo sannado ah, toddoba goor oo toddoba sannadood ah; muddada toddobadaas sabtiyo sannado ahuna ha kuu noqoto sagaal iyo afartan sannadood. Markaas maalinta tobnaad oo bisha toddobaad ah waa inaad buunka yubiliiga ka dhawaaqdaa; maalinta kafaaraggudka waa inaad buunka ka dhawaaqdaan dalka oo dhan. Laawiyiintii 25:1–9.

Waa muhiim in la arko in tilmaamaha ku saabsan in dhulka la nasiyo, toddobada wareeg ee ka kooban lix sannadood oo dhulka la falo iyo hal sannad oo dhulka loo daayo inuu nasto ay sii socdaan ilaa sannadka afartan iyo sagaalaad, markaas oo ay jiri lahayd yubili muujinaysa dhammaystirka toddoba wareeg oo min toddoba sannadood ah. Qodobka ugu muhiimsan ee la arki karo waa in dhawaaqa buunka yubiliigu uu dhici lahaa Maalinta Kafaaraggudka, sidaas darteedna ay caddaynayso in markii Maalinta Kafaaraggudka ee astaanta ka soo horjeedda ay bilaabatay Oktoobar 22, 1844, buunka yubiliiga ee matalaya wareegga “toddoba goor” ay ahayd in markaas la dhawaaqo. “Toddobada goor” ee bilaabatay markii Manaseh loo kaxaystay Baabuloon sannadkii 677 BC, waxay matalayeen laba kun shan boqol iyo labaatan sannadood oo ku dhammaaday Maalinta Kafaaraggudka ee astaanta ka soo horjeedda. Xidhiidhkan waxa seegi doona oo keliya kuwa aan doonaynin inay arkaan. Wareegga “toddoba goor” wuxuu ku xidhan yahay laba kun iyo saddex boqol oo sannadood.

Waxa kaloo muhiim ah in la arko in tilmaamaha axdiga ee ku jira sagaalka aayadood ee ugu horreeya ee Laawiyiintii shan iyo labaatan ay ku jirto tusaalaha ugu qotada dheer ee mabda’a “maalin sannad u taagan” ee ku jira Erayga Ilaah. Isku-darka sheekooyinka mala-awaalka ah ee culimadu soo tuuraan si ay adhiga ugu sii sakhraamiyaan khamriga Baabuloon, waa in xukunka “toddoba goor” ee cutubka lix iyo labaatan uu yahay faham khaldan oo ku saabsan macnaha Cibraaniga ee erayga loo tarjumay “toddoba goor.” Dooddaasu run ma aha. Macnaha Cibraaniga ee eraygaasi wuxuu si buuxda ugu dhex jiraa qeexitaankiisa sababta loo caddaynayo in si tiro ahaan ah loogu dabaqo, hase ahaatee dooddaas khaldan ee ay ku tiirsiiyaan sal been ah oo marin-habaabin ah oo ku dhisan aqoon-is-sheeggooda naxwaha Cibraaniga, si fudud waa dood marin-habaabin ah.

Xukunka lagu matalay “toddoba goor” ee cutubka labaatan iyo lix, waxa lagu gartaa macnaha guud ee tuduca, ee ma aha sida qaar ka mid ah culimada fiqiga ee casriga ahi afka Cibraaniga u qalloociyaan. William Miller waxa uu gunaanadkiisa sameeyey isagoon wax tixraac ah u yeelan afka Cibraaniga, waxyiguna waxa uu ansixiyey fahamkiisii inuu sax ahaa. Malaa’igtii ayaa hagay fahamkiisa iyagoo ku saleeyey macnaha guud ee cutubka ay ku taal xukunka “toddoba goor,” ee kuma ay salayn afka Cibraaniga.

Macnaha cutubka shan iyo labaatanaad waa meesha lagu qeexay tilmaamaha axdiga, cutubka lix iyo labaatanaadna dabadeed wuxuu bixiyaa barako la ballanqaaday in lagu helo dhawrista tilmaamahaas axdiga, ka dibna wuxuu caddeeyaa waxa Daanyeel ugu yeedho “habaarka Muuse” ee ka dhalanaya caasinimada tilmaamahaas.

Mawduucu waa dulucda mabda’a ah in maalin ay sanad u taagan tahay wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Aayaadihii bilowga ahaa ee Laawiyiintii shan iyo labaatanaad waxay muujinayaan in wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah maalin ay sanad matasho. Buugga Baxniintii, Muuse si cad ayuu u qeexayaa xiriirka ka dhexeeya nasashada sabtida ee maalinta toddobaad oo loogu talagalay dadka iyo xoolaha, iyo nasashada sabtida ee sannadka toddobaad oo loogu talagalay dhulka.

Lix sannadood waa inaad beerataa dhulkaaga, oo aad soo ururisaa midhihiisa; laakiinse sannadda toddobaad waa inaad u daysaa inuu nasto oo degganaado, si masaakiinta dadkaagu wax uga cunaan; wixii ay ka hadhaanna dugaagga duurka ha cunaan. Sidaas oo kale waa inaad ku samaysaa beerta canabkaaga iyo geedaha saytuunkaaga. Lix maalmood waa inaad shuqushaada qabsataa, oo maalinta toddobaadna waa inaad nasataa, si dibigaagu iyo dameerkaagu u nastaan, oo wiilka addoontaada iyo shisheeyuhuna ay nafis u helaan. Baxniintii 23:10–12.

Gudaha saddexdaas aayadood gudahooda waxaa laga garan karaa in maalin nasasho oo dadka iyo xoolaha loogu talagalay ay u dhiganto sannad nasasho oo dalka loo sameeyo. Kitaabka Laawiyiintii cutubka shan iyo labaatanaad, shanta aayadood ee ugu horraysa, waxaan ka helaynaa isla qaab-dhismeedka naxwaha ee amarka Sabtida ee Baxniintii cutubka labaatanaad, aayadaha siddeed ilaa kow iyo toban.

Markaasaa Rabbigu Muuse kula hadlay Buur Siinay, isagoo leh, La hadal reer binu Israa’iil, oo waxaad ku tidhaahdaa, Markaad gashaan dalka aan idin siinayo, dalku Rabbiga ha u xajisto sabti. Lix sannadood beertaada beero, lix sannadoodna beerta canabkaaga manjo, oo midhaheedana soo ururi; laakiin sannaddii toddobaad dalku ha lahaado sabti nasasho ah, oo ah sabti Rabbiga loo gooyey; beertaada ha beerin, beerta canabkaagana ha manjayn. Wixii goosashadaada iskood uga soo baxa ha goosan, canabka geedkaaga aan la manjoyinna ha ururin; waayo, waa sannad nasasho u ah dalka. Laawiyiintii 25:1–5.

Xusuuso maalinta sabtida, inaad quduus ka dhigto. Lix maalmood waa inaad hawshootaa, oo aad samaysaa shuqulkaaga oo dhan; laakiinse maalinta toddobaad waa sabtida Rabbiga Ilaahaaga ah; gudaheeda waa inaad samaynin wax shuqul ah, adiga, ama wiilkaaga, ama gabadhaada, ama addoonkaaga lab, ama addoonkaaga dhedig, ama xoolahaaga, ama shisheeyaha irridahaaga ku dhex jira; waayo, lix maalmood gudahood Rabbigu wuxuu sameeyey samada iyo dhulka, badda, iyo waxa ku jira oo dhan, oo wuxuu nastay maalintii toddobaad; sidaas daraaddeed Rabbigu wuxuu barakeeyey maalinta sabtida, oo quduus ka dhigay. Baxniintii 20:8–11.

Si wadajir ah, labada amar ee sabtida ayaa aqoonsanaya macnaha ku xeeran Laawiyiintii shan iyo labataan iyo lix iyo labataan. Marka la isu keeno sadarba sadar ka dambeeya, waxay marag ka yihiin in “lix maalmood waa inaad hawshootaa, oo aad qabataa shuqulkaaga oo dhan,” iyo in “lix sannadood waa inaad beertaada abuurtaa, lix sannadoodna waa inaad beerta canabkaaga goysaa, oo aad soo ururisaa midhaheeda.” “Laakiinse maalinta toddobaad waa sabtida Rabbiga Ilaahaaga ah,” oo “sannadda toddobaadna dhulku wuxuu lahaan doonaa sabti nasasho ah, sabti Rabbiga loo leeyahay.”

Labada eray ee loo tarjumay “toddobaad,” ee ku jira midkoodna amarrada sabtida, ha ahaato sabtida dadka ama sabtida dhulka, waa isla erayga Cibraaniga ah ee cutubka lix iyo labaatanaad ee Laawiyiintii loogu tarjumay “toddoba jeer.” Macnaha guud ee cutubyada shan iyo labaatanaad iyo lix iyo labaatanaad ee Laawiyiintii waxa lagu dejiyey xeerka nebiyadeed ee ah in maalin ay ka dhigan tahay sannad wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Sidaas oo kale waxa muhiimad weyn leh xeerka nebiyadeed ee xusitaanka ugu horreeya.

Waxa ugu horreeya ee lagu xusay labadan cutub waa mabda'a ah maalin sannad u dhiganta. William Miller waxaa hanuuniyey Jibriil iyo malaa'ig kale si uu u aqoonsado "todobada goor" ee Laawiyiintii inay astaan u yihiin laba kun iyo shan boqol iyo labaatannadood, waxaana tani si buuxda ula waafaqsan tahay macnaha guud ee cutubyada, kaas oo ah mabda'a maalin-sannadka ee lagu soo bandhigay shanta aayadood ee ugu horreeya cutubka shan iyo labaatannad.

Markii qoraaga Taariikhda uu tilmaamay sababta Baabuloon loogu oggolaaday inay boqortooyadii koonfureed ee Yahuudah maxaabiis ahaan u kaxaysato, wuxuu yidhi waxay ahayd si dalku ugu raaxaysto nasashadiisa sabtida. Meesha kale oo keliya ee ku jirta Erayga Ilaah ee lagu aqoonsado in dalku nasasho ku raaxaysanayo waxa laga helaa cutubyada shan iyo labaatannad iyo lix iyo labaatannad ee Laawiyiintii. Toddobaatanka sannadood ee Baabuloon ay xukuntay iyadoo ah boqortooyadii ugu horraysay ee waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah, ma aha oo keliya inay soo bandhigayaan sannadaha astaan ahaan u taagan ee bahalka dhulku uu u xukumi doono isagoo ah boqortooyada lixaad ee waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah, laakiin toddobaatanka sannadood waa tixraac toos ah oo ku saabsan "todoba goor" ee habaarkii Muuse.

Marka aynu bilowno barashada waxsii-sheegyadii lagu matalay lixda cutub ee ugu horreeya ee Daanyeel, waxaa lama huraan ah in la ogaado in habaarka "todobada goor," iyo sidoo kale barakada "todobada goor," ay qayb ka yihiin mid kasta oo ka mid ah cutubyada.

Waxa kaloo muhiim ah in la xusuusto in wareegga toddobada wareeg ee toddobada sannadood lagu asteeyo afuufidda buunka yubiliiga maalinta tobnaad ee bisha toddobaad, taas oo ah Maalinta Kafaaraggudka. Xaqiiqadani waxay isku xidhaa "todobada jeer" iyo laba kun iyo saddex boqol oo maalmood ee Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadda afar iyo tobnaad. Waxa kaloo muhiim ah in la xusuusto in sannad nebiyadeed uu yahay saddex boqol iyo lixdan maalmood, oo haddii aad isku geyso saddex boqol iyo lixdan maalmood marar badan, "todobada jeer" gudaheeda, ay u dhiganto laba kun iyo shan boqol iyo labaatannad maalmood.

Markii Daanyeel buugaagta ku gartay tirada sannadihii Yeremyaah tilmaamay, wuxuu bilaabay duco taabanaysa qaybo kasta oo jawaabta towbadkeenka ah ee lagu aqoonsaday inay lagama maarmaan tahay, haddii dadka Ilaah ay weligood ku baraarugaan xaqiiqada ah inay maxaabiis ku yihiin dalka cadowga. Dhammaadkii ducadii Daanyeel ee Laawiyiintii lix iyo labaatannad, Jibriil baa u muuqday si uu Daanyeel u siiyo garasho ku saabsan riyadii uu "maqlay", taas oo ah riyadii laba kun iyo saddex boqol oo maalmood. Jibriil wuxuu ku bilaabay isagoo Daanyeel u sheegay in toddobaatan toddobaad "loo gooyay" dadkii Daanyeel.

Toddobaatan toddobaad ayaa lagu gooyey dadkaaga iyo magaaladaada quduuska ah, in xadgudubka la dhammeeyo, oo dembiyada la soo afjaro, oo xumaanta loo kafaaro-gudo, oo xaqnimo weligeed ah la keeno, oo muujintii iyo wax sii sheegiddii la shaabadeeyo, oo kan ugu Quduuska ah la subko. Daanyeel 9:24.

Ereyga lagu turjumay "la go'aamiyey" ee aayadda ku jirta macneheedu waa "la gooyey," sidaas darteedna waxay ka dhigan tahay in toddobaatan toddobaad laga gooyay laba kun iyo saddex boqol oo maalmood. Iyagoo ka bilaabanaya amarkii saddexaad ee 457 BC, dadka Daanyeel waxay heli lahaayeen toddobaatan toddobaad oo nebiyadeed oo ah wakhti imtixaan. Toddobaatan

toddobaad oo nebiyadeed waxay u dhigmaan afar boqol iyo sagaashan sannadood. Afar boqol iyo sagaashan sannadood ka dib amarkii saddexaad, reer binu Israa'iilkii hore waxay dhagxin lahaayeen Istefanos sannadkii 34, waxayna si buuxda uga furi lahaayeen Ilaah.

Maxaabiistii ka horraysay saddexda amar, kuwaas oo tilmaamaya barta bilowga afarta boqol iyo sagaashanka sannadood ee waqtiga tijaabada, waxay ahayd toddobaatan sannadood.

Toddobaatankaas sannadood waxaa loo dejiyey si dalku ugu raaxaysto nasashooyinkii sabbtida ee reer binu Israa'iil hore aan weligood buuxin. Toddobaatan sannadood oo nasashooyin sabbti ah oo dalka loo siiyey, waxaa keenay afar boqol iyo sagaashan sannadood (ama toddobaatan toddobaad oo sannado ah) oo fallaagow ku ahaa axdigii Muuse.

Afar boqol iyo sagaashan sannadood oo kacdoon ah oo ka dhan ah axdigii Laawiyiintii shan iyo labaatanaad, ayaa keenay toddobaatan sannadood oo maxaabiisnimo ah si dalku ugu raaxaysto nasashadiisii. Toddobaatanka sannadood ee maxaabiisnimadu waxay horseedeen saddex amar, kuwaas oo calaamadeeyey afar boqol iyo sagaashan sannadood oo kale oo wakhti imtixaan ah oo loo qabtay reer binu Israa'iiltii hore. Sidaas ayaan ku aragnaa laba xilli oo imtixaan ah, mid kastaana yahay afar boqol iyo sagaashan sannadood. Saddexda amar waxay tusaale u yihiin farriimaha saddexda malaa'igood, oo kii ugu horreeyey uu yimid 1798, dhammaadka cadhadii ugu horraysay ee "toddoba goor" ee ka gees ahayd boqortooyadii woqooyi. Malaa'igtii saddexaad waxay timid laba kun iyo saddex boqol oo sannadood ka dib amarkii saddexaad, Oktoobar 22, 1844, taas oo ah markii "dhammaadka ugu dambeeya ee cadhada" uu isaguna yimid.

Afartan iyo lixdii sannadood ee u dhexeeyey dhammaadka cadhadii hore iyo dhammaadka cadhadii dambeba, Ciise wuxuu dhigay aasaaska macbudka Millerite-ka, oo dhagaxii aasaaskuna wuxuu ahaa "toddobada jeer." Dhagaxaas wuxuu ahaa inuu noqdo ama dhagaxa aasaaska (ama haddii kale dhagaxa lagu kufsado) ee Adventism-ka bilowgii, iyo ama dhagaxa madaxa iyo dhagaxa daboolka (ama haddii kale dhagaxa qabriga) ee Adventism-ka dhammaadka. Saddexda amar ee matala imaatinka farriimaha saddexda malaa'igood ee taariikhda 1798 ilaa 1844, waxay sidoo kale matalaan saddexda cutub ee ugu horreeya ee kitaabka Daanyeel.

Waxaannu bilaabi doonaa inaan ka fiirsanno lixda cutub ee ugu horreeya maqaalka xiga.

"Marka si ka sii wanaagsan loo fahmo buugaagta Daanyeel iyo Muujintii, rumaystayaashu waxay yeelan doonaan waayo-aragnimo diineed oo gebi ahaanba ka duwan... Hal wax ayaa hubaal ahaan laga garan doonaa daraasadda Muujintii—in xidhiidhka ka dhexeeya Ilaah iyo dadkiisu uu yahay mid dhow oo go'an." *The Faith I Live By*, 345.